

Корнєєв Костянтин Валерійович,
начальник відділу організаційно-
методичного забезпечення правової
роботи Управління правового
забезпечення центрального апарату
Національного агентства України
з питань виявлення, розшуку
та управління активами, одержаними
від корупційних та інших злочинів

АКТУАЛЬНИЙ СТАН ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО РОЗВИТКУ ДІЯЛЬНОСТІ ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В РОЗРІЗІ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Результати соціологічних досліджень засвідчують, що частка громадян, які мають безпосередній досвід корупції, протягом останніх років суттєво зменшилася (якщо у 2013 році такий досвід мало близько 60 %, то станом на початок 2020 року – не більше 40 % громадян). Спостерігається також поступове покращення порівняльних показників рівня корупції в Україні. Згідно з даними міжнародної організації «Transparency International», у період з 2013 по 2019 роки Індекс сприйняття корупції (далі – ІСП) в Україні зріс із 25 до 30 балів. Однак результати цих досліджень свідчать, що досягнутий за останні роки прогрес не задовольняє суспільство, оскільки є надто повільним [1].

Так, у 2015 році Президентом України було призначено директора Національного антикорупційного бюро України. Згідно з наказом Генерального прокурора України 22 вересня 2015 року в структурі Генеральної прокуратури України утворено Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру. Відповідно до Закону України «Про запобігання корупції» запроваджено діяльність одного з ключових антикорупційних органів – Національного агентства з питань запобігання корупції, який був започаткований у 2016 році. Розпорядженням Кабінету Міністрів України був призначений Голова Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Таким чином, протягом 2015–2016 років було утворено багато антикорупційних інституцій [2].

Відповідно до частини першої статті 1 Закону України «Про запобігання корупції» спеціально уповноважені суб'єкти у сфері протидії корупції – органи прокуратури, Національної поліції,

Національне антикорупційне бюро України, Національне агентство з питань запобігання корупції [3].

Водночас, в Україні існує більше державних органів, діяльність яких пов'язана з реалізацією антикорупційної політики. Так, до таких органів також можна віднести Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру, Вищий антикорупційний суд, Комітет Верховної Ради з питань антикорупційної політики.

Підтвердженням вказаного може слугувати згадка означених органів в Антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки.

Так, у антикорупційній стратегії на 2021–2025 роки відзначається необхідність підвищення взаємодії насамперед між правоохоронними органами (ДБР, Національна поліція), прокуратурою, НАБУ та Вищим антикорупційним судом. Водночас, важко не помітити роль АРМА в означеній стратегії [1].

Відповідно до частини першої статті 2 Закону України «Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів» АРМА, є центральним органом виконавчої влади із спеціальним статусом, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері виявлення та розшуку активів, на які може бути накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави, та/або з управління активами, на які накладено арешт у кримінальному провадженні чи у справі про визнання необґрунтованими активів та їх стягнення в дохід держави або які конфісковано у кримінальному провадженні чи стягнуто за рішенням суду в дохід держави внаслідок визнання їх необґрунтованими [4].

Згідно із пунктом 2.1.1. Розділу II «Підвищення ефективності системи запобігання і протидії корупції» антикорупційної стратегії, НАЗК відзначає необхідність запровадження єдиної уніфікованої системи збору, узагальнення та візуалізації статистичної інформації про результати діяльності НАЗК, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, АРМА, Національної поліції, органів прокуратури, судів та інших державних органів щодо виявлення, розслідування та розгляду справ (проваджень) про корупційні та пов'язані з корупцією правопорушення, а також щодо управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів.

Водночас, варто зазначити, що з 1 листопада 2021 року набрали чинності зміни до Закону про АРМА, якими передбачено низку новацій у сфері реалізації активів. По-перше, прерогатива визначення способу управління – передача підприємцям або реалізація – належатиме тільки суду. По-друге, відповідно до законодавчих змін, реалізації підлягатиме лише рухоме майно, яке швидко псується, швидко втрачає вартість або витрати на зберігання якого протягом року перевищують половину його вартості. Також, продаж об'єктів нерухомості буде можливим тільки зі згоди власника або після обвинувального вироку суду та конфіскації активу.

В свою чергу, відповідно до попередньої версії Закону про АРМА, під час визначення способу управління активом (передача в управління або реалізація) повноваження АРМА носили дискреційний характер. Отже, в сфері реалізації арештованих активів законодавцем вводяться додаткові обмеження щодо повноважень АРМА.

Також, Кабінетом Міністрів України схвалено законопроект про внесення змін до Спеціального закону про АРМА щодо розширення доступу до джерел інформації для цілей виявлення та розшуку активів. Зокрема, схвалений Урядом документ передбачає уточнення порядку доступу АРМА до Єдиного реєстру досудових розслідувань, автоматизованих інформаційних і довідкових систем, реєстрів і банків даних, у тому числі відомостей, які містять інформацію з обмеженим доступом; розширення переліку суб'єктів, від яких АРМА за рішенням Голови або його заступника може безоплатно одержувати інформацію, у тому числі з обмеженим доступом, необхідну для виконання повноважень Агентства; уточнення положення Закону про АРМА в частині права безперешкодного входу уповноважених осіб Агентства до приміщень органів державного управління, державних і комунальних підприємств, установ, організацій [5].

В даному випадку, законодавцем беззаперечно посилюються повноваження АРМА, які спрямовані саме на виявлення та розшук активів.

Так, основними функціями та повноваженнями АРМА відповідно до статей 9 та 10 Закону про АРМА являються ті, які спрямовані на менеджмент активами та їх виявлення і розшук. З огляду на вказане, можна резюмувати, що станом на сьогодні законодавець активно розширює повноваження АРМА у сфері

розшуку і виявлення активів і водночас звужує такі повноваження щодо менеджменту.

Слід додати і щодо розширення повноважень АРМА в розрізі економічного протистояння збройній агресії рф. Так, в управлінні АРМА перебуває велика кількість арештованих активів, станом на початок лютого 2022 року сума коштів на депозитних рахунках АРМА становить понад 800 мільйонів у гривневому еквіваленті. В управлінні АРМА велика кількість різноманітного майна, у тому числі транспортних засобів, що вкрай необхідні у воєнний час.

Ці кошти і майно мають у нагоді державі під час відсічі збройної агресії Російської Федерації. Так, Законом 2293-ІХ наділено АРМА правом мати рахунки в депозитарних установах та придбавати за рахунок грошових коштів розміщених на депозитних рахунках АРМА у національній валюті та нарахованих за ними процентів, облігації внутрішньої державної позики. Станом на сьогодні АРМА може придбає облігації внутрішньої державної позики «Військові облігації». Зазначене допомагає підтримувати державу, забезпечувати невідкладне фінансування заходів правового режиму воєнного стану, запровадженого у зв'язку зі збройною агресією Російської Федерації проти України.

Не можна не сказати і про той факт, що для посилення інституційної спроможності АРМА існує необхідність у запровадженні окремої процесуальної стадії – планування перед арештом. Наприклад, у Канаді офіс з управління активами (SPMD) надає консультації й інші послуги правоохоронним органам та судам стосовно активів, які можуть бути арештовані у кримінальних провадженнях. Планування перед арештом зменшує ризики майбутнього судового перегляду справ, впливає на стабільність арештів, а також дозволяє врахувати спроможність SPMD ефективно управляти певним активом

Також, досвід міжнародних партнерів, у яких функціонують аналоги АРМА, в розрізі посилення інституційної спроможності, звертає нашу увагу на болгарську Комісію з питань протидії корупції та конфіскації незаконно набутого майна. Так, вказаний орган наділений повноваженнями щодо превентивних антикорупційних заходів, перевірки декларацій про майно осіб, які займають вищі державні посади, та виявлення конфлікту інтересів. Комісія діє відповідно до Закону «Про правоохоронні органи», відтак, може здійснювати

оперативні заходи, а вже за фактом виявлення правопорушень відкриває провадження та направляє матеріали до прокуратури.

Отже відповідно до антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки АРМА чи не єдиний центральний орган виконавчої влади, який не є спеціально уповноваженим суб'єктом у сфері протидії корупції, проте щодо якого існує необхідність у підвищенні інституційної спроможності з метою ефективної реалізації державної антикорупційної політики. Положення з вказаної стратегії частково вже починають втілюватись законодавцем у життя. Формування спільної та єдиної діяльності антикорупційних органів є основою якісного виконання проекту антикорупційної стратегії на 2021–2025 роки. Для перспективи якісного подальшого розвитку, необхідно проаналізувати закордонний досвід формування антикорупційних органів, систематизувати досвід запобігання та протидії корупції за кордоном.

Список використаних джерел

1. Національне агентство з питань запобігання корупції: Засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2020–2024 роки. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

2. Оксана Пархоменко-Куцевіл Розвиток системи антикорупційних інституцій в Україні. Державне управління та місцеве самоврядування. 2018, вип. 3 (38). с. 33– 38

3. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.

4. Про Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів: Закон України 10 листопада 2015 року. № 772-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/772-19#Text>.

5. Уряд схвалив законопроект щодо розширення доступу АРМА до джерел інформації. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/uryad-shvaliv-zakonoprojekt-shchodo-rozshirennya-dostupu-arma-do-dzherel-informaciyi>.